

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Niemi-Pynttäre, Risto

Title: Lazlo Kraznahorkai: Vastarinnan melankolia

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2022

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Niemi-Pynttäre, R. (2022). Lazlo Kraznahorkai: Vastarinnan melankolia. Maailmankirjat :
käännöskirjallisuuden verkkolehti, 28.4.2022. <https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/lazlo-kraznahorkai-vastarinnan-melankolia/>

Lazlo Kraznahorkai: Vastarinnan melankolia

[PM/30 ADMIN](#)

RISTO NIEMI-PYNTTÄRI – 28.4.2022

Vastarinnan melankolia (1989, suom 2022) syntyy voimattomuuden kokemuksista väkivallan alla.

Oudon kurinalaiset vandaalit riehuvat pienessä unkarilaisessa kaupungissa ja avuton päähenkilö joutuu todistamaan lähes kaiken. Silloin kun aggressiiviset julmurit näyttävät valtansa Lazlo Kraznahorkai laittaa lukijan kokemaan voimattomuutta mielivaltaisen julmuuden äärellä.

Romaanissa on monia muitakin teemoja, mutta näinä päivinä venäläisten sotilaiden julmuudet voimattomia siviilejä kohtaan tekee tästä teemasta ajankohtaisen.

Romaanin ensimmäisessä osassa rouva Pflau kokee voimattomuutta, julkean miehen edessä. Hän istuu ruuhkaisessa junassa, paikalleen naulittuna. Villakangastakkinen sänkkaama tuijottaa häntä piinaavasti. Mies naukkailee palinkaa ja silmäilee rouvaa, kuin omistaisi hänen rintansa ja kroppansa. Rouva Pflau voi tehdä mitään. Kraznahorkai kertoo rouvan pelot ja pakenemisen.

Romaanin toisessa osassa hyväntahtoinen nuori mies Valuska kokee täydellistä voimattomuutta, kun tuon sama villakangastakkinen mies ottaa hänet vangikseen, ja vie mukanaan väkivaltaisiin tekoihin.

Tämä villakangastakkinen mies osoittautuu eräänlaiseksi väkivallan maestroksi, hänet tavataan myöhemmin vandalismia harjoittavassa puolijärjestäytyneessä ryhmässä, hän on julmuuksien spesialisti. Sama temppu minkä hän junassa tekee rouva Pflaulle, ilmenee nyt siinä, miten hän käsittelee nuorta miestä, päähenkilö Valuskaa. Aluksi Valuska on varma että kyse on väärinkäsityksestä: sirkuksen mukana kaupunkiin tullut miesjoukko on mukavaa väkeä, joka juhlii hieman riehakkaasti. Villakangastakkinen mies ottaa Valuskan ryyppyrinkiinsä, tarjoaa palinkaa ja pakottaa tämän kaverikseen kun lähtee riehumaan ja hakkaamaan ihmisiä.

Kraznahorkain erittäin pitkät lauseet vaativat lukijalta paneutumista. Lauseiden rytmi on hyvä ja kerronta hahmottuu yllättävän helposti, vaikka lauseet ovatkin loputtoman tuntuista. Pitkät lauseet panevat lukijan töihin, saavat osallistumaan realistisen maailman hahmottamiseen, ja vievät lukijan myös sen taakse. Lukijan on tehtävä osansa pitkillä taipaleilla.

Paljon on Minnamari Pitkäsen ansiota, että näin haastava teksti toimii erinomaisesti. Kraznahorkain luoma kielellinen maailma on hämmästyttävä, ja se välittyy myös suomen kielelle.

Romaanin kerronta vie lukijan hitaasti etenevälle aikapolulle, kuin filmissä. Bela Tarr on tehnyt elokuvat Kraznahorkain *Saatanatangosta*, sekä tästä *Vastarinnan melankoliasta*. Molemmat ovat erityisen pitkiä ja hitaita filmejä. Niiden pitkät otokset rinnastuvat Kraznahorkain lauseisiin.

Bela Tarrin elokuva *Werkmeisterin harmoniat* perustuu *Vastarinnan Melankolian* keskimmäiseen osaan. Siinä postinkantaja, Valuska, tempaistaan myötäilemään vandalismia ja todistamaan julmuuksia. Vaarattomalta vaikuttanut sirkus, jossa on jättimäinen valas tuodaan näytille kaupunkiin, hieman outoa tosin on, että yleisössä vain miehiä.

”Kaupungilla kiersi huhu, että sirkusta varjon lailla seuraava porukka olisi värväytynyt sen matkaan jostain lähiseuduilta, ja vaikkei jo vähintään kolmisataapäisen – äärimmäisen uskollisen – yleisön

alkuperästä ei ollut epäilystäkään (sillä mistä muualta se olisi ilmestynyt kuin kylien laitamilta ja maataloilta... Noin kahta-kolmeakymmentä muista hiukan poikkeavaa hahmoa (jotka osoittautuivat niiksi kaikkein paatuneimmiksi) nuo kolmesataa henkipattoa muodosti silminnähdyn yhtenäisen joukon, ja jo pelkästään heidän ulkomuotonsa (kolmesataa hyvin samanlaista lammasturkkia, toppatakkaa ja karkeaa villapalttoota, kolmesataa rautakantaista saapasparia ja rasvaista lierihattua) riitti muuttamaan..." (103)

Hyväntahtoinen Valuska ei usko kenestäkään ihmisestä pahaa. Hän pelkää, että kyseessä on väärinkäsitys, ja jollei sitä oikaista saattaa syntyä käsikämmä.

"... eihän se, mitä keittiössä väitettiin voinut mitenkään pitää paikkaansa, nimittäin että joku "toriaukion vandaalijoukko" olisi hieman kahdentoista jälkeen ryöstänyt, tai oikeammin rikkonut raakalaismaisesti Komlon koko juomavaraston, ja hän olikin laittanut koko asian "itseään säilyttävään mielikuvituksen" ja "kulkutaudin lailla etenevän pelon" piikkiin, kunnes ... huomasi jotain, mitä ei ollut pannut aiemmin merkille, sillä toden totta: käytävillä, sisäänkäynnin luona ja hotellin edustalla joutui tosiaan kahlaamaan rikkoutuneiden pullojen seassa." (170-71).

Romaanin ydinjakso liittyy yön tapahtumiin, jolloin Valuska seuraa tahdottomana mukana, kun villakangastakkinen mies tekee julmuuksiaan. Tässä jaksossa fyysinen uhka on kouriintuntuva, samoin törkeä lähelle tunkeminen ja julmurin varmuus, joka tekee uhrin voimattomaksi:

"... aavemaisen kylmä ihmiskatse, joka uhkui sitä, mitä miehestä paistoi muutenkin, nimittäin että hän oli se, joka kiistattoman arvovaltansa, toisin sanoen kaikkein kekseliäimmän armottomuutensa ansiosta ohjaili pidättelemättömän marssin jokaista askelta, samalla kun Valuskan kamppailu, luhistumisten ehtymättömät vaiheet ja se raa'an opettavainen leikki, johon hän pääsi huoltajansa opastuksella osallistumaan – hinta, joka toipumisesta oli maksettava – tarjosivat miehelle suurta nautintoa." (259)

Näin siis vandaalijoukon karismaattinen johtaja, jota muut seuraavat, saa tahdonvoimallaan myös Valuskan ajalehtimaan joukon mukana, ihailemaan führerin väkivaltaa ja murtumaan henkisesti. Tämä "raa'an opettavainen leikki", sadistin ja masokistin välillä. Se nujesi Valuskan.

Romaanissa henkilöhahmojen suhteet hahmottuvat kuin taivaankappaleet: niillä on ratansa ja vetovoimakenttensä. Näin romaanin jännitteet voi hahmottaa gravitaatiovoimina, eikä tule paljastaneeksi liikaa juonesta ja ihmisten suhteista.

Romaanin keskeinen teema – voimattomuus väkivallan edessä – rinnastuu tapaan kuinka planeetta voi joutua toisen planeetan gravitaation valtaan. Saattaa olla, että jättimäisen valaan katsominen läheltä voi herättää samantapaisen tunteen.

Valuska, joka on haaveellinen, mutta ei erityisen voimakastahtoinen nuorukainen – siirtyy henkilöiden vaikutuspiiristä toiseen. Romanin tunnuskuva voikin olla Valuskan baarissa, valomerkin jälkeen esittämä kosmos-kuvaelma. Hän valitsee planeetat baarin henkilöistä, laittaa ne sitten liikkeeseen, ja kiertää itse henkilön luota toiselle.

Planeettojen kierto ja päähenkiön arki rinnastuvat: postinkantaja kulkee aina samana toistuvia reittejä, kokee jatkuvaa onnea. Hänen reittinsä rinnastuvat harmonioihin, joita muusikko-säveltäjä seurailee tahollaan.

Valuska on neljän ihmisen vetovoimapiirissä. Hänen äitinsä, rouva Pflau, on ajanut pojan kotoaan, tämä kaipaa takaisin mutta äidin hylkivä voima sysää hänet ovelta tiehensä. Rouva Ezther, intohimoinen ja miehiä puoleensa vetävä nainen on tehnyt Valuskasta itselleen juoksupojan.

Kolmas vetovoimakenttä on julmuuden henkilöitymä, sänkipartainen vandaalien johtaja, joka tempaa Valuskan mukaansa todistamaan julmuuksia. Kolmas ja Valuskalle ehkä tärkein vetovoima tulee harmoniaa edustavasta säveltäjä-muusikko, sairasteleva vanhus, joka yksinkertaisesti rakastaa Valuskaa.

Romaani loppuu kolmannen osan ironisiin asetelmiin. Järjestys on palautettu pikkukaupunkiin. Teoksen alkupuolella esiintynyt ”Siisti piha, kunnan koti” ryhtiliikkeen aktiivi rouva Estzer kokee olevansa huipulla ja kaupunkinsa keskeinen vaikuttaja. Hän on liittynyt seksuaalisia toiveitaan vastaavan miehen vetovoimakenttään: hän mukailee everstiluutnantti, joka joukkojensa kanssa toi kurin ja järjestyksen kaupunkiin. Valuska on mielisairaalassa. Rouva Ezther pitää kuulustelun erälle kiinni otetulle vandaalille, ja sitten palkkaakin hänet poliisiksi kaupunkiin.

Lázló Kraznahorkai on syntynyt Etelä-Unkarista, nykyään hän asuu Saksassa, jossa hän on erittäin arvostettu. *Saatanatangossa (2020)* ja *Vastarinnan melankoliassa* kääntäjä Minnamari Pitkänen on onnistunut tuomaan Kraznahorkain tänne.

Lázló Kraznahorkai: *Vastarinnan melankolia*, suom. Minnamari Pitkänen, Teos, 2022.

Risto Niemi-Pynttari on kirjallisuuden ja kirjoittamisen dosentti Jyväskylän yliopistosta.